

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1 : กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองในด้านการเตรียมการสอน การสร้างบรรยากาศ การดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของครูในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนอนุบาลสงขลา มีตัวแปรที่ศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองในด้านการเตรียมการสอน การสร้างบรรยากาศ การดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่าง

1. รองผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลสงขลาฝ่ายบริหารวิชาการ จำนวน 1 คน
2. ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนอนุบาลสงขลา จำนวน 8 คน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนอนุบาลสงขลา จำนวน 21 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้การศึกษาแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และออกแบบวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) รวมถึงการศึกษาจากเอกสาร และภาพถ่าย

สรุปผลการวิจัย

บริบทของโรงเรียน

สภาพชุมชนโดยรอบของโรงเรียนเป็นชุมชนหนาแน่น อยู่ในเขตเทศบาล มีสถานที่สำคัญมากมายล้อมรอบ ทำให้การเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียนเป็นไปอย่างสะดวก แต่การจราจรมักติดขัดในช่วงเช้ามืดก่อนเข้าแถวและช่วงเย็นหลังเลิกเรียน สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเหมาะแก่การศึกษาหาความรู้ เพราะมีแหล่งเรียนรู้ในทุกๆ ส่วนของโรงเรียน แต่ไม่ค่อยร่มรื่น เนื่องจากทางโรงเรียนมีพื้นที่แคบ มีต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงาเล็กน้อย ส่วนใหญ่แล้วเป็นการจัดสวนหย่อมไม้พุ่มไม้ดอกให้ดูสวยงามสบายตากว่า ทางโรงเรียนพยายามจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนมีความสะดวกสบายโดยการสร้างหลังคาสะพานทางเชื่อมในแต่ละอาคาร เพื่อป้องกันแดดฝน ส่วนสนามหน้าเสาธงปลูกด้วยอิฐตัวหนอน ซึ่งไว้ใช้เป็นที่ถือเนกประสงค์

การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูได้มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่ครบองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 4 ด้าน คือ การเตรียมการสอน การสร้างบรรยากาศ การดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล การเรียนรู้ ดังนี้

1) ด้านการเตรียมการสอน

ครูได้มีการเตรียมการสอนมาอย่างดี โดยการจัดทำแผนการสอนมาล่วงหน้า ครูส่วนใหญ่พยายามจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมในแผนการสอน ในขั้นนำ จะเน้นการประเมินความรู้เดิม การทบทวนความรู้เดิม ในขั้นสอน ครูจะใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การอธิบาย การสาธิต การอภิปราย การจัดกิจกรรมกลุ่ม และมีการทำโครงการ ครูสามารถเตรียมสื่อการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับเนื้อหาและความต้องการของนักเรียน กล่าวโดยสรุป ในส่วนของแผน

การสอน โดยรวม เป็นแผนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่ครบองค์ประกอบสำคัญ ของกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ นักเรียนยังไม่ได้ริเริ่มวินิจฉัยความต้องการใน การเรียนรู้ของตนเอง ไม่มีแผนการเรียนรู้ของตนเอง และไม่ได้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง อย่างไรก็ตาม มีส่วนของแผนการสอนที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในส่วนของ การให้นักเรียนจัดทำโครงการในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในส่วนของ แหล่งเรียนรู้ทั้งโรงเรียนและครูได้พยายามสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับ นักเรียนอย่างหลากหลาย และมีมากเพียงพอสำหรับนักเรียน ซึ่งเหมาะสมกับความต้องการใน การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน อีกทั้งมีการเตรียมการนำนักเรียนไปศึกษาหาความรู้จาก แหล่งเรียนรู้ต่างๆนอกสถานที่ด้วย

2) การสร้างบรรยากาศ

ลักษณะของการสร้างบรรยากาศมี 2 ด้านคือ ด้านกายภาพ และด้านจิตวิทยา ในด้านกายภาพ ส่วนของห้องเรียน ทางโรงเรียนและครูได้เตรียมห้องเรียนไว้พร้อมทั้งทางด้าน สิ่งแวดล้อม และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงสามารถช่วยชักนำ ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนมากทำให้ครูดูแลนักเรียน ในการจัดกิจกรรมกลุ่มไม่ทั่วถึง ส่งผลให้การจัดกิจกรรมในรูปแบบของงานกลุ่มเป็นไปค่อนข้างยาก ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานกลุ่มน้อยลง ส่วนบรรยากาศทางจิตวิทยา ครูได้สร้าง บรรยากาศที่อบอุ่น เป็นกันเอง ครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี ช่วยเหลือ แนะนำให้นักเรียนเห็น ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเข้าใจในบทบาทของตนเองและครูผู้สอน โดยบรรยากาศ ทั้ง 2 ด้านนี้เป็นบรรยากาศของการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ดี

3) การดำเนินการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่ครบองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ การจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่ครอบงำประกอบสำคัญของ กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเริ่มต้นด้วยการวัดความรู้เดิมของนักเรียน และมีการประเมินความต้องการการเรียนรู้ของนักเรียนภายใต้กรอบของจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้กำหนดขึ้น มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนที่ใช้ร่วมกันทั้งห้อง แต่ยังไม่ใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล ในการจัดเนื้อหาจะจัดตามลำดับความต้องการของนักเรียน และตามความยากง่ายของเนื้อหา ครูได้ช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกสื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธีการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ตามความต้องการของนักเรียน พร้อมทั้งจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง และควบคุมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุจุดหมายที่ได้วางไว้ ครูมักเน้นการทำกิจกรรมกลุ่ม ในการจัดการเรียนการสอน ครูมักกระตุ้นให้นักเรียนคิดและพยายามศึกษาหาความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยจะคอยช่วยเหลือนักเรียนให้คลายความวิตกกังวลจากกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยเหลือนักเรียนในการสรุปความรู้ให้เป็นระบบและมีการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียน เพื่อดูความก้าวหน้าในการเรียนและข้อมูลย้อนกลับจากนักเรียนว่าเป็นอย่างไร เพื่อที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขความรู้ที่ยังไม่ถูกต้องให้ถูกต้อง ก่อนที่จะมีการทดสอบหลังเรียน เพื่อประเมินผลการเรียนรู้จริง

ในส่วนของกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองที่เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การจัดทำโครงการในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีโดยนักเรียนได้มีการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนให้บรรลุจุดหมาย ประเมินความก้าวหน้าของกิจกรรมที่ทำ เมื่อเกิดข้อผิดพลาดก็มีการปรับปรุงแก้ไข และมีการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

4) การประเมินผลการเรียนรู้

ครูได้มีการประเมินผลการเรียนรู้เป็น 3 ระยะ คือ การประเมินผลก่อนเรียน โดยมีการแจ้งผลการทดสอบก่อนเรียนให้นักเรียนทราบว่าตนเองมีความรู้เดิมอยู่ในระดับใด เพื่อให้ครูทราบว่านักเรียนต้องการความช่วยเหลือในเรื่องใดบ้าง และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดน้ำหนักหรือสัดส่วนของคะแนนเก็บ ในการประเมินผลระหว่างเรียนครูได้ช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา และพยายามให้นักเรียนคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล รวมถึงได้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด

วิธีการนำเสนอผลงาน เกณฑ์การประเมิน และสามารถเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนได้ ในกรณีที่ครูเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนนั้นจะดูจากความเหมาะสมของผลงาน โดยประเมินในลักษณะที่ให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ และมีการประเมินผลเป็นระยะๆตลอดภาคเรียน เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนและสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง และในส่วนของ การประเมินผลปลายภาค ครูจะใช้แบบทดสอบและรวบรวมคะแนนเก็บระหว่างภาคมาประเมินผลรวมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการประเมินผลนี้จะเป็นการดำเนินการตามแผน โดยรวมของห้องที่ใช้กับนักเรียนทุกคน ตามที่ผู้เรียนและครูกำหนดขึ้น โดยการประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ระยะเวลาเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ดี

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

โรงเรียนมีพื้นที่จำกัด

ทางโรงเรียนมีพื้นที่ที่ค่อนข้างจำกัด (6 ไร่ 3 งาน 30 ตารางวา ต่อ นักเรียน 2,413 คน) ทำให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นห้องเรียน หรือสถานที่ต่างๆค่อนข้างจำกัด ประกอบกับนักเรียนมีจำนวนมาก (1 ห้องเรียน ต่อ นักเรียน 50 คน) ทำให้ห้องเรียนคับแคบ การจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นไปค่อนข้างยาก

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอน พบว่าครูได้มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่ครบองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 4 ด้าน คือ การเตรียมการสอน การสร้างบรรยากาศ การดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้

1) ด้านการเตรียมการสอน

ครูได้มีการเตรียมแผนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้แก่แก่นักเรียนมาล่วงหน้าได้ครบทุกส่วนและพยายามจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้มาให้แก่นักเรียนพร้อมกับแผนการสอนแล้ว แม้ว่าในแผนการสอนครูได้พยายามให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและจุดประสงค์การเรียนรู้ แต่ยังไม่ใช่แผนและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เกิดจากการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้รายบุคคลของนักเรียน เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยรวมมากกว่า

กิจกรรมในแผนการสอนครูได้เตรียมวิธีการสอนไว้อย่างหลากหลาย เช่น การอภิปราย การสาธิต การอภิปราย การจัดกิจกรรมกลุ่ม และการทำโครงการที่นักเรียนได้เป็นผู้ริเริ่มวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้แก่นักเรียน ได้รับความรู้ในหลายรูปแบบ และไม่เบื่อกับการเรียนรู้ด้วยวิธีเดิมๆ ดังที่ Borich (1988 : 301 อ้างถึงใน ชีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2539 : 123) ได้กล่าวถึงความหลากหลายของการจัดการเรียนการสอนว่า การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องใช้กิจกรรมการเรียนการสอนหลายๆชนิด เพราะการให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมโดยใช้ประสาทสัมผัสหลายๆทาง เช่น ฟัง ดู คม ทำ ฯลฯ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างเพียงพอสำหรับการรู้แจ้ง (mastery learning) ตามจุดประสงค์หรือเนื้อหาที่เรียน ดังนั้นการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยกิจกรรมหลายๆลักษณะ จึงมีคุณค่ามากกว่าการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพียงอย่างเดียว และยังช่วยเพิ่มความหลากหลายของการเรียนการสอนด้วย ครูสามารถเตรียมสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา และความต้องการของนักเรียน สื่อการเรียนการสอนบางอย่างที่นักเรียนสามารถเตรียมมาได้ ครูจะให้นักเรียนเตรียมมาเอง เพื่อเป็นการลดภาระของครู ในการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น ส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้ใช้สื่อการเรียนการสอนเองมากกว่าที่นักเรียนเป็นผู้ใช้ โดยใช้ประกอบการเรียนการสอนในชั่วโมงเรียน มีบางครั้งที่ตัวแทนนักเรียนออกมาใช้สื่อการเรียนการสอนหน้าชั้นเรียน ส่วนใหญ่สื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นผู้ใช้เอง จะอยู่ในรูปของการทบทวนบทเรียนที่ได้เรียนรู้ไปแล้วมากกว่า

ส่วนทางด้านการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ ทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ในทุกประเภท โดยทางโรงเรียนได้มีนโยบายให้ครูทุกคนได้จัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ภายในโรงเรียนให้มากที่สุด ซึ่งโรงเรียนพยายามสร้างทุกส่วนของโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนนอกเหนือจากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นห้องที่ได้จัดเตรียมไว้ เช่น ห้องเรียน ห้องเรียนสีเขียว ห้องสมุด และห้องวิทยาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนมีนิสัยรักการเรียนรู้ และ

แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับที่ พยอม คุ้มฉาย (2545) ได้กล่าวว่า ต้องจัดบริเวณในโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ที่นักเรียนจะต้องค้นคว้าด้วยตนเองได้ เมื่อนักเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ก็จะทำให้นักเรียนไม่เบื่อที่จะเรียนรู้ เป็นแรงจูงใจให้นักเรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากขึ้น ทางด้านแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ครูก็สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ ดังที่ Brockett and Hiemstra (1991) ได้อธิบายถึง บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ว่า ครูต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ (Resource) สำหรับการเรียนรู้รายบุคคล หรือกลุ่มย่อยสำหรับเนื้อหาบางเรื่อง โดยครูได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือนักเรียนเมื่อนักเรียนมีปัญหา หรือแนะนำแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ให้กับนักเรียน ถือว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนที่ครูแนะนำให้นักเรียนได้ ดังที่ Zimmerman and Martinez-Pons (quoted in Ee, Chang, and Tan, 2004 : 6) ได้กล่าวว่า การแสวงหาสารสนเทศ (Seeking Information) เป็นสถานการณ์ที่แสดงถึงความพยายามของนักเรียนที่จะได้สารสนเทศเพิ่มขึ้นจากแหล่งข้อมูลทางสังคม (Social Source) เมื่อได้รับมอบหมายงาน ส่วนแหล่งเรียนรู้ภายนอกก็เป็นสิ่งสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองเช่นกัน ทางโรงเรียนได้เห็นความสำคัญของการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ดังที่ กิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ (2548 : 117) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบสำคัญของการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นในแง่ที่สามารถปรับให้เข้ากับลีลาการเรียนของนักเรียน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างอิสระ (autonomy) โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเองในการแก้ปัญหา ทางโรงเรียนจึงมีนโยบายให้ในทุกภาคการศึกษา และทุกห้องเรียนต้องนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลาย และได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด ทำให้นักเรียนจดจำได้มากและดียิ่งขึ้น ดังที่ Edgar Dale (อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2548 : 103) ได้จัดแบ่งประสบการณ์การเรียนรู้ของคนออกเป็นขั้นๆตามกรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) โดยยึดหลักจากรูปธรรมมากที่สุดคือ ประสบการณ์ตรง เป็นการให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงมากที่สุดโดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงอย่างมีความหมายจากของจริงด้วยการเห็น สัมผัส จับต้อง ลิ้มรส ได้ยิน และได้กลิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมโดยตรงหรือด้วยการกระทำของตนเอง ซึ่ง Edgar Dale (อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2548 : 105) ได้กล่าวเสริมอีกว่า คนเราจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดด้วยการกระทำของตนเองซึ่งเป็นรูปธรรมมากที่สุด และการศึกษานอกสถานที่ก็เป็นประสบการณ์ที่ทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ จากการที่ได้ไปเรียนรู้ด้วยตนเองอีกด้วย สอดคล้องกับที่ Edgar Dale (อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2548 : 104) ได้กล่าวว่า การศึกษานอกสถานที่ เป็นการให้ผู้เรียนพบเห็นและเรียนรู้จากประสบการณ์ภายนอกสถานที่เรียน โดยการเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ

และเป็นการเปลี่ยนความคิดของนักเรียนที่ไม่ชอบเนื้อหาวิชาในกลุ่มสาระนั้นๆ ให้ชอบมากยิ่งขึ้นจากการที่ได้ไปพบเห็น และศึกษาแหล่งเรียนรู้มา สอดคล้องกับประโยชน์ของการเรียนรู้ที่ Cull (1991 อ้างถึงใน กิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ, 2548 : 118) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนในการเปลี่ยนเจตคติของครูและนักเรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนนี้ถือว่าเป็นจุดเด่นของโรงเรียนที่สามารถจัดแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ให้กับนักเรียนได้อย่างทั่วถึง และเมื่อปฏิบัติแล้วผลที่ออกมาก็เป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง

ในการเตรียมการสอนที่กล่าวมานี้เป็นลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่ครอบงำประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะการจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่ริเริ่มวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแผนการเรียนรู้ของตนเอง แต่แผนการเรียนรู้ของนักเรียนที่กล่าวมานั้นเป็นแผนการเรียนรู้โดยรวมของห้องเรียนที่เข้าร่วมกันทุกคน แต่ครูก็พยายามที่จะจัดการเรียนการสอนให้ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม มีส่วนของแผนการสอนที่เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในส่วนของ การให้นักเรียนจัดทำโครงการในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2) การสร้างบรรยากาศ

โรงเรียนและครูได้สร้างบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ด้วยตนเองให้แก่ นักเรียนได้ดี ทั้งในด้านกายภาพและทางด้านจิตวิทยา ในด้านกายภาพนั้นบรรยากาศห้องเรียน มีความสะอาด ปลอดภัย และมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ใช้ในการเรียนรู้อย่างครบถ้วน ภายในห้องเรียนได้ตกแต่งอย่างสวยงาม และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ดี ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับที่ Ee, Kim, and Potter (quoted in Ee, Chang, and Tan, 2004 : 109) ได้กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน และประสบการณ์มีอิทธิพลต่อการจูงใจและพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนมากจึงทำให้ห้องแออัด ครูจึงดูแลการจัดกิจกรรมกลุ่มได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งเป็นปกติของโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองที่ต้องการรับนักเรียนเข้าเรียนในแต่ละชั้นเรียนเป็นจำนวนมาก การจัดกิจกรรมจึงเป็นไปได้ยาก เมื่อห้องมีขนาดคับแคบ ทำให้นักเรียนไม่อยากจะลุกออกจากที่ไปร่วมกิจกรรมกับสมาชิกในกลุ่ม ทำให้เสียโอกาสใน

การเรียนรู้ด้วยตนเอง

ส่วนทางด้านจิตวิทยาครูได้พยายามจัดกิจกรรมกลุ่มที่หมุนเวียนไปเรื่อยๆ และการจัดกิจกรรมที่ทำให้ครูและนักเรียนมีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ทำให้นักเรียนมีความไว้วางใจครู กล่าวที่จะบอกความต้องการในการเรียนรู้แก่ครู สอดคล้องกับที่ Brockett and Hiemstra (1991) ได้กล่าวว่า การเตรียมสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้พร้อมก็เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกัน โดยผู้สอนแนะนำตนเอง และจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักกัน ซึ่งครูส่วนใหญ่ใจดี มีความห่วงใยนักเรียนดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี ทำให้บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างสนุกสนาน และอบอุ่น ไม่เคร่งเครียดจนทำให้นักเรียนรู้สึกกังวล สอดคล้องกับที่ Gibbons (1980 : 46) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดในสิ่งแวดล้อมของการทำงานที่อบอุ่น มีลักษณะสนับสนุน มีบรรยากาศใกล้ชิดกับบุคคลอย่างน้อย 1 คน ครูได้ฝึกให้นักเรียนได้ยอมรับในความคิดของตนเองและผู้อื่น และมีความภาคภูมิใจในความสามารถในการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อที่จะทำให้นักเรียนมีนิสัยรักการเรียนรู้ด้วยตนเอง สิ่งที่สำคัญคือ ครูพยายามที่จะพูดคุยกับนักเรียนให้เข้าใจบทบาทของตนเอง และบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการจัดบรรยากาศให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนนั้นทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เพราะนักเรียนมีความมั่นใจในตนเอง และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังที่ Perry (1998 : 715 ; De la paz, 1999 : 4 อ้างถึงใน ปิยวรรณ พันธุ์มงคล, 2542 : 17) ได้กล่าวว่า นักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนที่ครูจัดบรรยากาศและกิจกรรมให้มีการกำกับตนเองในการเรียนสูง จะพัฒนาทักษะและทัศนคติที่เป็นลักษณะของผู้เรียนที่มีการกำกับตนเอง ในขณะที่นักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนที่มีการกำกับตนเองทางการเรียนต่ำ เมื่อเกิดอุปสรรคจะปรับทัศนคติ และการกระทำอันเนื่องมาจากการปกป้องตนเอง ดังนั้นครูจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการกำกับตนเองให้กับนักเรียน

3) การดำเนินการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่ครอบงำประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่ครอบงำประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเริ่มตั้งแต่การวัดความรู้เดิมของนักเรียนก่อนที่มีการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ทราบว่านักเรียนมีความรู้ในระดับใด เพื่อจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้แตกต่างกันตามความสามารถของนักเรียน มีการประเมินความต้องการการเรียนรู้ของนักเรียนภายใต้กรอบของจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้กำหนดขึ้น ครูได้ช่วยเหลือ แนะนำนักเรียนในการจัดการเกี่ยวกับเวลา โดยการกำหนดจุดหมาย และวางแผนการเรียนทั้งแผนระยะสั้น และแผนระยะยาว รวมทั้งการเสนอระยะเวลาในการเรียนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่เหมาะสมให้กับนักเรียน สอดคล้องกับที่ Rhee and Pintrich (quoted in Ee, Chang, and Tan, 2004 : 32-33) ได้กล่าวถึง การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเองในส่วนของกำกับการเรียนรู้ทางด้านพฤติกรรมว่าประกอบไปด้วย การจัดการเกี่ยวกับเวลา โดยการกำหนดจุดหมาย และวางแผนรายวันหรือรายสัปดาห์ ครูได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดลำดับเนื้อหาตามความยากง่าย และความต้องการของนักเรียน สอดคล้องกับที่ Hiemstra (1997) ได้กล่าวไว้ในองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนในส่วนของภาระเนื้อหาการเรียนรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเกี่ยวกับความยากง่ายของเนื้อหา การจัดลำดับเนื้อหา ทางเลือกเกี่ยวกับประเภทของความรู้ การตัดสินใจว่าจะเน้นทฤษฎี หรือปฏิบัติ หรือการประยุกต์ใช้ และการจัดเนื้อหาตามลำดับความจำเป็นก่อนหลัง แต่การจัดลำดับของเนื้อหานั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาด้วย ซึ่งส่วนใหญ่่นักเรียนก็จะได้เรียนตามความต้องการของนักเรียนทั้งชั้นไม่ใช่ตามความต้องการของนักเรียนรายบุคคล ครูได้ช่วยเหลือและสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดลำดับเนื้อหา เลือกสื่อการเรียนการสอน กลวิธีในการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจและพัฒนาการในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญศิริ อนันตเศรษฐ (2544) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า เมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ผู้เรียนที่มีพัฒนาการในด้าน การเรียนรู้ด้วยตนเองสูงจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นคุณสมบัติของผู้เรียนที่มีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับที่ Hiemstra (1997) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนในส่วนของเลือกวิธีการเรียนการสอน เทคนิค และสื่อการเรียนการสอน ที่ประกอบไปด้วย การเลือกเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอน การเลือกเทคนิคและวิธีการเรียนการสอน ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ที่จะใช้ และโอกาสสำหรับการอภิปรายระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน อภิปรายกลุ่มย่อยหรืออภิปรายกลุ่มใหญ่ โดยวิธีการเรียนรู้ที่นักเรียนได้เลือกด้วยตนเองนั้นมาจากที่ครูได้ประเมินความรู้และความแตกต่างของนักเรียน มีผลทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และมีแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยครูได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ดังที่ สุวิมล ว่องวานิช (2546 : 103) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนทุกคนย่อมมีความแตกต่างกัน

มีความคิดเห็น การเลือกสิ่งที่เรียน และที่สำคัญคือ มีวิธีเรียนที่แตกต่างกัน ดังนั้น ไม่มีวิธีสอนใดเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ศึกษาวิธีเรียนของผู้เรียนว่ามีลักษณะเช่นใด เพื่อจะได้วางแผนและเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะวิธีเรียนของผู้เรียน การจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ครูและนักเรียนได้ช่วยกันจัดสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เหมาะแก่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และพยายามสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจในการเรียนการสอน ซึ่งครูได้มอบหมายงานให้นักเรียนทำเป็นกลุ่ม เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นเพราะในกลุ่มจะมีทั้งคนเก่งและคนอ่อน สอดคล้องกับที่ กิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ (2548 : 122) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจัดแบบผสมผสานระหว่างคนเก่ง อ่อน กระบวนการเรียนรู้จากสมาชิกภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับความเป็นผู้นำ ผู้ตาม มีการพัฒนาองค์ความรู้ นำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ และสรุปบทเรียน และครูยังกระตุ้นเตือนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ได้คิดและปฏิบัติ โดยการค้นหาความจริงหรือคำตอบด้วยตนเอง ดังที่ Wenburg (1972 : 116 อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2546 : 22) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบความจริงด้วยตนเอง ครูจึงพยายามที่จะให้นักเรียนฝึกการทำงานเป็นทีม เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเป็นการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยให้กับนักเรียนด้วยตนเอง สอดคล้องกับหลักการทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของ พยอม กุ่มฉาย (2545) ที่ได้กล่าวว่า ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนเรียนที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ อายุ แตกต่างกันเพื่อสามารถเรียนรู้จากผู้อื่นและรู้จักแบ่งความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมต่างๆครูได้มีการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียน เพื่อเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าในผลงานและความรู้ที่นักเรียนได้รับ นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตของการทำกิจกรรม และการส่งงาน โดยส่วนใหญ่แล้วครูจะเป็นผู้กำหนดขึ้นเอง แล้วนำมาอภิปรายกันในห้องเรียน กล่าวโดยสรุป ถึงแม้ว่า ผู้สอนได้พยายามให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกขั้นตอน พยายามกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนดำเนินการด้วยตนเอง รับผิดชอบกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง แต่กระบวนการเหล่านี้ยังเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้กับนักเรียนทุกคน ไม่ใช่กระบวนการที่ผู้เรียนวางแผน ดำเนินการตามแผนและประเมินผลการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างแท้จริง

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีมีการให้นักเรียนได้ทำโครงงาน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญทุกประการของการเรียนรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจนครบทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่การให้นักเรียน ได้มีการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามแผนให้บรรลุจุดหมาย ประเมินความก้าวหน้าของกิจกรรมที่ทำ เมื่อเกิดข้อผิดพลาดก็มีการปรับปรุงแก้ไข และมีการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สอดคล้องกับหลักการของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ดังที่ Hiemstra (1997) ได้กล่าวถึงลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถควบคุมด้วยตนเองว่าต้องมีการประเมินความต้องการในการเรียนรู้ มีการกำหนดจุดหมาย ระบุเนื้อหาการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนการสอน เทคนิค และสื่อ ควบคุมสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4) การประเมินผลการเรียนรู้

มีการประเมินผลการเรียนรู้เป็น 3 ระยะ คือ การประเมินผลก่อนเรียน โดยครูได้แจ้งผลการเรียนรู้จากแบบทดสอบให้นักเรียนทราบว่าตนเองมีความรู้อยู่ในระดับใด เพื่อให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และทำให้ครูทราบว่านักเรียนต้องการความช่วยเหลือในเรื่องใดบ้าง และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดน้ำหนักหรือสัดส่วนของคะแนน ในส่วนของรายละเอียดปลีกย่อยของคะแนนเก็บ เนื่องจากสัดส่วนของคะแนนจริงๆทางสถานศึกษาได้กำหนดมาแล้วว่าต้องเก็บเท่าไร (คะแนนเก็บและคะแนนสอบปลายภาค) ในการประเมินผลระหว่างเรียน ครูได้ช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ที่ผ่าน มา และพยายามให้นักเรียนคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล รวมถึงได้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย โดยให้นักเรียนออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน และมีการประเมินผลการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนยอมรับการประเมินจากผู้อื่น โดยพร้อมที่จะแก้ไขผลงานใหม่ตามคำแนะนำและติชม สอดคล้องกับหลักการทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยอม คุ่มฉาย (2545) ที่กล่าวว่า ครูควรพัฒนาทักษะการประเมินให้แก่ผู้เรียนและสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนให้ยอมรับว่าการประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมินผล รวมทั้งยอมรับผลการประเมิน

จากผู้อื่นด้วย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการประเมินผลร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน บางครั้งอาจมีผู้ปกครองร่วมด้วย โดยครูและนักเรียนได้ร่วมกันตั้งเกณฑ์การประเมินขึ้นมา สอดคล้องกับบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ Knowles (1976 : 47 อ้างถึงใน จีระวัฒน์ ยูวอมรพิทักษ์, 2544 : 38) ได้สรุปไว้ว่า การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรเป็นการประเมินผลร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน โดยครูและนักเรียนตั้งเกณฑ์การประเมินผลร่วมกัน ซึ่งครูประเมินผลงานนักเรียนตามความเหมาะสม โดยเปรียบเทียบกับนักเรียนในระดับเดียวกันและใช้วิธีการประเมินผลนักเรียนอย่างเข้าใจ โดยมีการประเมินผลเป็นระยะๆ ตลอดภาคเรียนเพื่อดูความก้าวหน้าของนักเรียน และเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้นักเรียนนำผลงานไปปรับปรุงใหม่ให้ดียิ่งขึ้น และในส่วนของ การประเมินผลปลายภาค ครูจะใช้แบบทดสอบและรวบรวมคะแนนเก็บระหว่างภาคมาประเมินผลรวมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการประเมินผลนี้จะเป็นการดำเนินการตามแผน โดยรวมของห้องที่ใช้กับนักเรียนทุกคน ตามที่ผู้เรียนและครูกำหนดขึ้น โดยการประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ระยะนี้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริม และสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดอบรมครูเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง และจัดสรรงบประมาณในการจัดหาแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับนักเรียน
2. เนื่องจากในแต่ละห้องเรียนมีนักเรียนจำนวนมาก ทำให้การจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นไปได้ค่อนข้างยาก ครูควรเปลี่ยนแปลงสถานที่จัดกิจกรรมบ้างในบางโอกาส เช่น ห้องสมุด อาคารอเนกประสงค์ เป็นต้น
3. ก่อนการเรียนการสอน ครูควรอธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้แก่ นักเรียนเข้าใจเพื่อเป็นการสร้างเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับนักเรียน
4. โรงเรียนอื่นควรมานำนโยบายของโรงเรียนในเรื่องการนำนักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ นอกโรงเรียนในทุกภาคการศึกษาและทุกระดับชั้นมาเป็นแบบอย่างในการจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองในส่วนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และแต่ละระดับชั้นต่อไป
2. ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองกับตัวแปรอื่นๆ เช่น เพศ อายุ ระดับชั้น เป็นต้น
3. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจต่อไป

Prince of Songkla University
Pattani Campus